

Со Законот за лустрација не треба да бидат опфатени само кодошите, туку и шефовите на тајните служби и корисниците на информациите. Таа треба да ги опфати и оние кои давале лажни информации. Нивните имиња треба да бидат јавно објавени и да им се забрани вршење политичка дејност.

Пишува: Жаклина МИТЕВСКА

Ке им дојде ли крај на кодошите во оваа држава? Ке се ослободиме ли од стегите на минатиот систем или, пак, само непотребно креваме прав околу донесувањето на Законот за определување дополнителен услов за вршење јавна функција? Колку лустрацијата ќе даде одговор на прашањето зошто одредени лица тајно кодошеле? Дали тоа го правеле затоа што во прашање била безбедноста на државата, сигурноста на нивниот живот или така постапувале поради лични идеолошки причини - политичка кариера?

Што ќе се случи ако ги помешаат лончињата, па во ист кош ги стават сите наведени категории? Изреката вели дека "врана на врана очи не вади", или во народот позната "рибата смрди од главата, а се чисти од опашката", па ништо чудно ако начателите на кодошењето останат негибнати, а целиот процес се искривоколчи и работата се претвори во "лов на вештерки"?

Колку членовите на комисијата, која ќе ја испитува веродостојноста на изјавите кои ќе ги даваат кандидатите за носители на јавни функции, ќе бидат веродостојни или поточно кој нив ќе ги проверува дали биле тајни информатори? Ако го имаме предвид фактот дека во изминатиов период многу полициски досиеја неколку пати се прочистувани, тогаш под знак прашање се доведува ефектот од овој Закон. Но, не е мал бројот и на оние кои сакаат да ја искористат нивната содржина како политички капитал во нивната борба за власт. Нелогичноста е и во тоа што многу луѓе кои би требало да бидат опфатени со лустрацијата (од Првото заседание на АСНОМ 1944 година до влегувањето во сила на овој Закон), се пензионирани или починале. Што ќе се случува по пет години од влегувањето во сила на овој Закон, колку што е предвидено да се применува лустрацијата?

ДА СЕ ЛУСТРИРААТ НЕ САМО "ТА ТУКУ И НИВНИТЕ "МОЗОЦИ"

ЛУСТРАЦИЈАТА КЕ ПРЕДИЗВИКА ТУРБУЛЕНЦИИ ВО ОПШТЕСТВОТО, НО Е ЗДРАВА АКО САКАМЕ ДА ГРАДИМЕ ЗДРАВ СИСТЕМ, ОД ТРИБИНАТА НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ - СКОПЈЕ

СИГУРЕН КОДО "ПАРТИСКА" Ч

ПРОСТОР ЗА МАНИПУЛАЦИИ

Многу дилеми, бројни нејасни прашања, а и значителен број непрецизности во понудениот текст на Законот, кој веќе ја мина првата собраниска фаза, а во законодавниот дом, кој всушност се согласи дека ваков Закон ѝ е потребен на Република Македонија, предизвика жестока дебата. Тогаш пратеникот од опозиционата СДСМ, Игор Ивановски, го прозва предлагачот на Законот, Стојан Андов, да даде изјава дека не соработувал со тајните служби со оглед на тоа дека долги години бил висок државен функционер и амбасадор... дека ги релативизирал фактите и дека предлага Закон, кој не го поднел кога бил прв човек на Собранието. Одговорот на Андов беше дека во деведесеттите години не поднел слична иницијатива, бидејќи промоцијата на македонската државност била поважна.

"Шеснаесет години - коментираше Силвана Бонева од владејачката ВМРО-ДПМНЕ - Македонија не успеала да се справи со програмираниот вирус на комунизмот".

Како и да е, Законот нема намера да утврдува вина или кривично дело. Според неговиот предлагач, цел е на клучни позиции да дојдат независни луѓе, кои нема да бидат управувани од некои тајни центри на моќ заостанати од минатиот режим.

Понудениот текст на Законот предизвика нејаснотии и кај експертите, кои ги понудија своите забелешки за кои се претпоставува дека во него ќе бидат вметнати во втората фаза. И повеќето дискусанти на трибината на оваа тема, организирана од Клубот на политиколози на Правниот факултет во Скопје, се согласија дека на нашава држава ѝ е неопходна лустрацијата, но факт е дека таа отвора простор за политички манипулации и дисквалификации.

Поранешниот министер за внатрешни работи и актуелен пратеник на Демократски сојуз, Павле Трајанов, вели дека треба да се има предвид врз основа на кој критериум ќе се спроведува лустрацијата. Тој посочува дека за соработка со тајните служби постоеле три основи - идеолошки, собирање компромитирачки материјали и исклучително материјален интерес.

"Поранешниот систем стимулирал кодошење, а во Македонија тоа било национален спорт. Лустрацијата треба да

Зборот лустрација *lustration* е изведен од латинскиот израз *lustrum*, што означува церемонија на духовно прочистување кај старите Римјани, која ја практикувале на секои пет години. Така, да се лустрира значело да се исчисти куќата и крвта од евентуална вина, низ една посебна религиозна церемонија. Во поново време лустрацијата најчесто се поврзува со една уникатна практика во посткомунистичките системи (меѓу кои најпознати се оние изведени во Полска и во Чешка), а која има цел пред очите на јавноста да ги изложи сите оние кои соработувале со стариот диктаторски режим (особено, со тајните служби), како и да им се забрани вршење високи јавни функции.

ги опфати и оние кои давале лажни информации, и врз основа на кои настале штетни последици. Нивните имиња треба да бидат јавно објавени и да им се забрани вршење политичка дејност. Со Законот за лустрација не треба да бидат опфатени само кодошите, туку и шефовите на тајните служби и корисниците на информациите".

Нечесно е вели тој да им се стави крај на политичката кариера само на оние кои набавувале информации, а не и на оние кои ги користеле. Освен Службата за државна безбедност, тој предлага во Законот да биде впишана и Воената разузнавачка служба - КОС.

"Лустрација заслужуваат оние кои 15 години се вклучени во ограбувањето на Македонија. Ним треба да им се забрани политичко дејствување, бидејќи нема спас", изјави Трајанов.

ПОСТОИ ОПАСНОСТ

"Лустрацијата не е лов на вештеркити, пак, осуда на луѓето. Опасноста постои. Лустрацијата ќе предизвика

турбуленции во општеството, но е здрава ако сакаме да градиме здрав систем. Оние кои го граделе и го хранеле репресивниот систем, како и оние кои ги денунцирале своите колеги за материјални добра или за напредок во кариерата, треба да се отстранат од политиката. Таквите луѓе не може да учествуваат во изградбата на новиот систем", изјави професорот Звонимир Јанкуловски, консултант на предлагачот на Законот.

Тој потсети дека лустрацијата била препорачана и од Советот на Европа, и тоа заради заштита на крвките демократи, затоа што тие многу лесно можат да бидат атакувани токму од оние кои оттогаш ја сменија бојата, а воопшто не ја променија менталната матрица.

"Треба да се избегне процесот на лустрација да биде повреда на правата, да не биде насочен кон казнување или кон политички реваншизам. На граѓаните мора да им се даде можност во постапка да го потврдат или да го отфрлат она што значи соработка со тајните служби", вели Јанкуловски.

Сепак, тој е загрижен од молчењето на академиците за оваа и за многу други теми.

Пратеникот на СДСМ, Оливер Спа-

ШКИ ПЛЕН ИЛИ ИСТКА?

"Откако најпрво ја партизираа секоја пора од општествениот живот (а за државната администрација и да не зборуваме), нашиве политичари меѓусебно се "лустрираа" цели петнаесеттина години, и тоа низ еден вулгарен облик на чистки, по принципот на чистење од долу кон горе. Но, оние на врвовите никогаш не се допреа меѓу себе, според онаа старата "врана на врана очи не ѝ вади". Сè остана на остра реторика, закани и заложби за владеење на правото - колку на јавноста да ѝ се даде впечаток дека нешто навистина се менува.

Не знам дали некогаш ќе имаме демократски капацитет да спроведеме лустрација, која нема да биде казнување и одмазда, туку вистинско социјално и етичко прочистување. Уште повеќе се сомневам дека нашиве лидери ќе имаат доблест да се излустрираат сами себеси и да се повлечат од позициите на кормилото на бродот кој полека тоне. Гарантирам дека оној кој дошол на власт по пат на насилство нема да биде херој да побара прошка за стореното, бидејќи тоа му е единствениот "политички" капитал, со кој грчевито опстојува на власт без оглед колку е некадарен. Зарем има некој толку наивен да верува дека оние кои се збогатиле со грабеж и со корупција ќе имаат желба да спроведат лустрација? Лустрацијата е прочистување и просветлување на политичкото тело и душа, но ние сме заробени во една битка со надеж дека ќе видиме макар зрак светлина на крајот на тунелот. Се плашам дека тој зрак, ако воопшто го доживееме еден ден, нема ниту оддалеку да биде доволен за креирање на демократска иднина," истакна во една анализа за "Македонско сонце" проф. д-р Билјана Ванковска.

ПРОФ. Д-Р БИЛЈАНА ВАНКОВСКА

совски, потенцира дека иако 16 години се доцни со лустрацијата, тоа отвора можност да се увидат негативните искуства на другите земји кои ја спровеле и да се избегнат грешките.

"Никој - додаде тој - нема да биде жртва од ваков Закон, туку од него најмногу ќе профитира Македонија".

"Искуството покажува дека во Чешка и во Полска констатациите на лустрациските комитети често биле неоснова-

ПРОФ. Д-Р ВАНЧЕ СТОЈЧЕВ

"Првиот Закон за лустрација по паѓањето на Берлинскиот ѕид го донел чешкиот Парламент во 1991 година, бил на сила до 2000 година, а во извештајот на ОН Комисијата за човекови права констатира дека во Чешка се забележани случаи на лустрација и во 2002 година. Во Словачка, секој кој сакал да се кандидира за јавна функција, според овој Закон, добил можност да напише изјава за евентуална соработка со комунистичкиот режим, која потоа се проверувала и доколку се востановело дека тоа не е вистинска личност се изведувала пред суд. Во Чешка и во Словачка имало обиди за политизација, односно за манипулација во процесот на лустрација. Во Словачка им било забрането на сите лица, на кои вината во процесот на лустрација им била докажана, наред-

ни и служеле како политичка игра за компромитирање на личностите. И покрај контроверзите дали лустрацијата, сакајќи да исправи една неправда, може да создаде друга, сепак општо прифатено е дека по дефиниција таа го зголемува, а во никој случај не го намалува демократскиот развој на било која од другите држави во која е применета", потенцираше Владо Бучковски од СДСМ. Тој вели и дека нема даден модел на лустрација што ќе го примениме и во Македонија и ќе кажеме дека е успешен.

"Ваков закон е неопходен за конечно да ѝ тргне на оваа држава", тврди пратеникот на ВМРО -ДПМНЕ, Оливер Шамбевски.

Тој посочува дека поранешните тајни служби и кодоши се инфилтрирани во сите политички партии во земјава.

"Моето семејство - дополнува Шамбевски - кое било репресирано во поранешниот систем, овој Закон ќе го сфати како рехабилитација за тоа што го претрпело".

ните 10 години да извршуваат јавни функции. Лустрација е извршена и во поранешна Источна Германија. Во Албанија Законот бил премногу исполитизиран, односно бил донесен во време на предизборна кампања. Социјалистичката партија била единствена која застанала наспроти Демократската странка на Сали Бериша, која победила на изборите. Помалку политизирани биле законите во Бугарија и во Унгарија. Во Полска, по донесувањето на Законот, се појавил список на 240.000 соработници на поранешниот комунистички режим од сите категории државни службеници. Слично се случило и во Романија.

Лустрацијата како процес против кршителите на човековите права во земјите на поранешна СФРЈ би требало да има поинаков облик од другите земји на Источна Европа. Со оглед на новите воени настани, лустрацијата во Македонија, Србија, Хрватска и Босна и Херцеговина би морала да ги опфати и лицата кои ги прекршиле човековите права во воените настани од 1991 до 1996 година, на Косово и во Србија и во 2001 година во Македонија. Во Македонија сè уште не е извршена лустрација, тоа е сериозен пропуст бидејќи нејзината отсутност го охрабри политичкото самоволие, особено во времето непосредно по паѓањето на еднопартиското владеење", објаснува проф. д-р Ванче Стојчев за нашиот неделник.

ProMedia

hpstore

ProMedia

...printeri, skeneri, multifunkcionalni uredi,
telefaks aparati, kopiri, ploteri, digitalni kameri...

PRODAŽBA I SERVIS

business partner

tel. 02/ 3215980

ProMedia